

# **КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ**

**Бундз Р.О.**

*аспірант,*

*Інститут права та психології*

*Національного університету «Львівська політехніка»*

## **КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗЛОЧИНІВ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ З ОСОБЛИВОЮ ЖОРСТОКІСТЮ**

З'ясування основних показників злочинності: динаміки, рівня, структури, географії, питомої ваги того чи іншого виду злочинів в загальній структурі злочинності дасть змогу, по-перше, з'ясувати реальну картину злочинності розглядуваної категорії, по-друге, допоможе вирішити завдання, пов'язані із запобіганням злочинам, що вчиняються неповнолітніми з особливою жорстокістю.

Перед тим як перейти до питання стану, динаміки і тенденції тяжкої насильницької злочинності неповнолітніх, вважаємо за необхідне дати коротку кримінологічну характеристику всієї тяжкої насильницької злочинності Україні, а також показати місце даного виду злочинності неповнолітніх в злочинності неповнолітніх.

За даними Державної служби статистики України у 2008 р. на території України всього було зареєстровано 136178 тяжких та особливо тяжких злочини, у 2009 р. – 154529, у 2010р. – 178947 таких злочини.

Найбільша кількість тяжких та особливо тяжких насильницьких злочинів в 2008 році реєстровано в АР Крим – 6930, Донецькій обл. – 15969, Дніпропетровській обл. – 12951, Луганській обл. – 9005, та Запорізькій обл. – 8388 злочини. В 2009р. : АР Крим – 8393, Донецькій обл. – 18456, Дніпропетровській обл. – 15139, Луганській обл. – 10324, та Запорізькій обл. – 9301 злочини; в 2010 р.: АР Крим – 13063, Донецькій обл. – 21477, Дніпропетровській обл. – 18043, Луганській обл. – 11433, та Запорізькій обл. – 10716 злочини.

Протягом 2010 року зросла кількість злочинів, скоєних неповнолітніми (на 12,3%), групою осіб (на 16,6%), особами, що раніше вчиняли злочини (на 31,7%), особами у стані алкогольного сп'яніння (на

16,3%). Кількість злочинів, скоєних неповнолітніми та за їх участю, склала 17,3 тис. (3,5% у загальній кількості злочинів, зареєстрованих органами внутрішніх справ), серед яких кожний другий – тяжкий (50,4% або 8,7 тис. злочинів). Кожні 2-а з 3-ох злочинів – крадіжка (66,6% або 11,5 тис. злочинів). Кількість грабежів зменшилась на 36,4% і склала 1,6 тис. злочинів або 9% від загальної кількості злочинів, скоєних неповнолітніми або за їх участю. Кількість умисних вбивств та замахів на вбивство зменшилась на 24% і склала 76 злочинів.

Серед групових злочинів 52,1% припадає на крадіжки (17,7 тис. злочинів), серед яких 14,1% – групова квартирна крадіжка (2,5 тис. злочинів). Випадки грабежу складають 6,9% (2,4 тис.), шахрайства – 4,1% (1,4 тис.), розбою та хуліганства – по 3,8% (1,3 тис.) від загальної кількості групових злочинів.

Кількість проявів рецидивної злочинності у 2010 році становила 19,3% від загальної кількості злочинів, зареєстрованих органами внутрішніх справ (96,8 тис. злочинів), серед яких 41,5% або 40,2 тис. – складали тяжкі та особливо тяжкі злочини. Кожний 2-й злочин – крадіжка (43,3 тис.). Питома вага грабежів та розбоїв склала 8% (7,7 тис.). Кількість умисних вбивств та замахів на вбивство нараховує 798 злочинів. У 2013 р. органами внутрішніх справ обліковано 549,6 тис. злочинів (97,5% від загальної кількості). Майже третина цих злочинів (29,8%) кваліфікується як тяжкі та особливо тяжкі.

У загальній кількості злочинів, зафіксованих правоохоронними органами, домінують злочини проти власності – 59,4%; злочини проти життя та здоров'я особи складають 12,7% [1].

Органами внутрішніх справ (без врахування податкової міліції) у 2010р. виявлено 226,4 тис. осіб, які вчинили злочини, з них 96,6% притягнуто до кримінальної відповідальності. З числа виявлених осіб 6,2% – неповнолітні. Майже кожний четвертий з числа осіб, причетних до злочинів, раніше вже ставав на злочинний шлях, кожний п'ятий скоював його в групі, кожний шостий вчинив злочин у стані алкогольного сп'яніння. Більше половини (62,8%) осіб, які підозрювались у скоєнні злочинів, на момент вчинення злочину не працювали і не навчались.

За даними Державної судової адміністрації України, у 2010 р. набрали законної чинності вироки судів щодо 168,8 тис. осіб (на 15,3% більше, ніж у 2009р.), засуджених до різних мір кримінального покарання, з яких – 10,9 тис. неповнолітніх (на 27,2% більше, ніж у 2009 р.), засуджених до різних мір кримінального покарання, з яких

18,5% – до позбавлення волі на певний строк; 9,8% – до виправних робіт, громадських робіт або штрафу; 70,8% неповнолітніх засуджених було звільнено від покарання.

Основними знаряддями вчинення злочинів були: ножі та сокири(64,7%), підручні предмети – зашморг, камені (23,5%), в інших випадках (11,8%) ніякі знаряддя не застосовувалися (мали місце побиття руками і ногами).

Найважливішим аспектом кримінологічної характеристики зазначених злочинів є їх повторність, тобто вчинення злочинцем двох або більше епізодів аналогічних (пов'язаних із застосуванням насильства) або інших злочинів, які розглядаються в рамках однієї кримінальної справи. Виходячи з аналізу матеріалів судової практики вдалося встановити, що 44,8% (67 кримінальних справ за обвинуваченням осіб у вчиненні злочинів з особливою жорстокістю) містять кілька епізодів, з них 54,2% містили два епізоди і 45,8% більше двох епізодів злочинної діяльності.

При аналізі питання, чому неповнолітній приходить в стан активності та готовності до скоєння злочину, мотивація може аналізуватися, як прояв потреб в якості джерел активності. Якщо вивчається питання, нащо спрямована активність індивіда, заради чого зроблено вибір даних актів поведінки, досліджуються насамперед мотиви, як причини, що визначають вибір спрямованості злочинної поведінки.

У кримінологічній літературі існує думка про те, що мотив -це внутрішній стимулятор, побудник діяльності особистості, який є безпосередньою причиною злочинної поведінки і висловлює особистісне ставлення до того, нащо спрямовано цю поведінку [2, с. 66].

Виявлення і вивчення істинних мотивів злочинів є складним завданням, що стоїть перед правоохоронними органами і наукою. Термін «мотивація», взятий в широкому сенсі, використовується у всіх областях психології, які досліджують причини і механізми цілеспрямованої поведінки людини. Злочинні мотиви це модифікації звичайних людських мотивів, які направляються на цілі, заборонені законом або пов'язані з використанням протиправних засобів. Слід зазначити, що поняття «мотивація» більш не визначено, ніж мотив, зрозуміло лише, що воно ширше поняття «мотив». Вчені-кримінологи по-різному розуміють даний термін. Так, одні автори вважають, що мотивація-це процес формування злочинних мотивів [3, с. 111], а інші під мотивацією розуміють сукупність мотивів злочинів [4, с. 4-8]. Мотивація злочинної

поведінки розглядається як внутрішній і об'єктивний процес, що протікає в психіці особи, чию поведінку ми досліджуємо [5, с. 17]. Але й серед психологів немає єдиної думки на цей рахунок. «Для того щоб зрозуміти поведінку людини, – писав І.С. Кон, – недостатньо знати об'єктивну систему його ролей. Необхідно також розуміти їх внутрішню структуру, їх життєвий сенс в його власних очах, з'ясувати ціннісну» домінанту «його особистості» [6, с. 256].

Простеживши процес криміналізації неповнолітніх, можна прийти до висновку, що все більше злочинних посягань насильницького характеру виявляються в самій крайній його формі жорстокості. На наш погляд, найбільш стійку і значну частину серед насильницьких злочинів становлять умисне вбивство, умисне нанесення тяжкої і середньої тяжкості шкоди здоров'ю, розбої, насильницькі грабежі, згвалтування, поєднане з насильством хуліганство, побої, катування тощо. У основі об'єднання розглянутих злочинних діянь в окрему кримінологічно значиму групу лежать, головним чином, такі критерії, як спосіб дії злочинця, форма вини і об'єкт посягання. Результати проведених досліджень, свідчать про те, що злочинність неповнолітніх набуває рецидивний характер. В даний час рецидив концентрується у молодших вікових групах. У злочинах, скоєних неповнолітніми з проявом жорстокості, вивчають такі найбільш значущі кримінологічні ознаки, як: місце, час і спосіб їх вчинення. Знання та використання вищезазначених моментів може мати суто практичне значення при проведенні профілактичної роботи.

#### **Список використаних джерел:**

1. Електронний ресурс. – Режим доступу: [www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
2. Игошев К. Е. Типология личности преступника и мотивация преступного поведения / К. Е. Игошев. – Горький, 1974. – 412 с.
3. Филимонов В. Д. Криминологические основы уголовного права / В. Д. Филимонов. – Томск, 1981. – 278 с.
4. Кузнецова Н.Ф. Мотивация преступлений и тенденции ее изменения // Вопросы советской криминологии. – М., 1975. – 183 с.
5. Криминальная мотивация / Антонян Ю.М., Гульдан В.В., Кудрявцев В.Н., Лунеев В.В., и др.; отв. ред.: Кудрявцев В.Н. Москва: Наука, 1986. – 415 с.
6. Кон И.С. Личность и ее социальные роли // Социология и идеология. – М., 1969. – 452 с.